

משחקי הכס: הסדרי הירושה השלטונית בערב־הסעודית

יואל גוז'נסקי

הסדרי הירושה השלטונית בערב־הסעודית עוצבו בהתאם לעקרונות שהנחיל אבן סעוד, ובהתאם לצרכיה הייחודיים של הממלכה, לנסיבות ולמבנה הפוליטי שהתגבש בה. ייתכן כי הסדרים אלה, בראשם העברת השלטון בקרב בני אותו דור, תרמו לאורך השנים ליציבות, אך הם הותירו בעיה עם הזדקנותם של היורשים הפוטנציאליים לכתר. עם המעבר ההדרגתי לדור נכדיו של אבן סעוד, המאבק על השלטון הופך לכזה שמערב נסיכים רבים הרואים עצמם כראויים לתפקידי הנהגה, ותתכן לו השפעה שלילית על היציבות במדינת מפתח זו.

מילות מפתח: ערב־הסעודית; יציבות משטרים; ירושה שלטונית

התעצבות עקרונות הירושה

השמירה על יציבות שלטונית בערב־הסעודית לאורך השנים הייתה קשורה קשר הדוק להעברת השלטון בין אחים ולא מאב לבנו. נוהג זה סייע לבחור יורשים בעלי ניסיון רב יותר בניהול ענייני הממלכה, אך הוא גם הקטין את מאגר היורשים הפוטנציאליים. ואכן היה חשש כי להזדקנותה של הנהגת ערב־הסעודית עלולות להיות השלכות על יציבות הממלכה. בעיות הקשורות להסדרי הירושה השלטונית במלוכות אינן נחלתה הבלעדית של ערב־הסעודית, גם עומאן ניצבת בפניהן, אך מעמדה וחשיבותה של ערב־הסעודית – "שומרת המקומות הקדושים לאסלאם", בעלת עתודות הנפט הגדולות בעולם והכוח הפוליטי, הכלכלי והצבאי המוביל מבין מדינות המפרץ הערביות – מקנים לדיון בעניינה חשיבות.

יואל גוז'נסקי הוא עמית מחקר במכון למחקרי ביטחון לאומי

המחבר מודה לארז שטרים ולחן פרץ, מתמחים לשעבר במכון, על סיועם בכתיבת מאמר זה.

הסדרי הירושה בערב־הסעודית הונהגו בימי שלטונו של מלכה הראשון ומייסד המדינה הסעודית המודרנית, עבד אל-עזיז אל-סעוד, או אבן סעוד. עם הקמתה של המדינה הסעודית המודרנית בשנת 1932, הייתה המדינה החדשה ישות שהמבנה הפוליטי שלה נשען בעיקר על מערך של נאמנויות אישיות למלך מצד השבטים הדומיננטיים. משימתו העיקרית של אבן סעוד הייתה להפוך ישות חדשה זו למדינה מודרנית בעלת שלטון מרכזי אפקטיבי. השגת מטרה זו הייתה כרוכה, בין היתר, גם ביכולת להעביר את השלטון באופן שלא יסכן את יציבות הממלכה. ב־1926 מינה אבן סעוד את בנו פייצל למשנה למלך חג'אז ואת בכורו, סעוד, למשנה למלך נג'ד – מינויים שביצרו את השלטון המרכזי וסייעו לכך שמחוזות אלה לא יתפצלו מהמדינה עם מותו. ב־1933 הכריז על בנו סעוד כיורש העצר, מתוך כוונה ברורה להותיר את השליטה בממלכה בידי הענף המשפחתי שלו.¹ כדי למנוע מאבקי כוח בתוך הענף המשפחתי, הכריז אבן סעוד כבר באותה עת על בנו השני פייצל כיורש העצר הבא אחרי סעוד.² השאיפה להמשכיות ולקונצנזוס בצמרת השלטון הייתה אבן יסוד בתהליך בניית מוסדות המדינה, והיא מאפיינת את ההתנהלות בממלכה גם כיום. בניו האחרים הוצבו בתפקידי מפתח בשלטון המרכזי – בכך הבטיח אבן סעוד כי בניו ייהנו בבוא היום מלגיטימציה שלטונית ומניסיון בניהול ענייני הממלכה.³

אבן סעוד נפטר מבלי שהותיר חוק המגדיר את אופן הירושה השלטונית, אולם התבסס הנוהג שהשלטון עובר בין בניו. העברת השלטון מסעוד לפייצל ביססה גם את תפקידה של מועצת חכמי הדת במתן הכשר להחלטות המשפחה הסעודית. נוהג זה לא רק מעניק למלך החדש את הלגיטימציה הדתית לשלטון, אלא גם מאשר את הברית ההיסטורית בין בית המלוכה לבין האסלאם הוואהבי (יודגש, עם זאת, כי מועצת העלמאא' שחבריה ממונים על ידי המלך מעולם לא נקטה מדיניות עצמאית בנושאי העברת השלטון, ונהגה לאורך השנים להעניק את נאמנותה למועמד שהתקבל בפורום המשפחתי של בית סעוד).

על פי הנוהג השבטי, בכורה היא גורם מכריע בעת קבלת ההחלטה על מינוי יורש, ונוהג זה מושרש גם בהסדרי ירושת השלטון בערב־הסעודית. אולם, פייצל נמנע ממינוי יורש עצר עד 1965, שנה לאחר מינויו כמלך, במטרה להבטיח כי בתפקיד יורש העצר הבא תוצב דמות הראויה לתפקיד. מהלך זה קיבע את העיקרון שלפיו האח המבוגר ביותר, אשר כשיר לתפקיד, ימונה כיורש העצר. פייצל חילק סמכויות נרחבות לנסיכים בתחום או במחוז שעליו היו ממונים ויצר מאזן כוחות בתוך משפחת המלוכה, כאשר המלך מתפקד למעשה כראשון בין שווים, וכוחו תלוי במידה רבה בנאמנותם של אחיו.⁴ מבנה זה, אף שלא מנע את קיומם של מאבקי כוח בתוך הענף המשפחתי, הוכיח עצמו כתורם ליציבות. יורש העצר, חאלד, ירש את השלטון אחרי רצח פייצל ב־1975 והוכתר כמלך עוד באותו יום. אחיו

הצעיר פהד מונה כיורש עצר שני עוד בזמן כהונתו של פייצל, וירש את השלטון מיד לאחר מותו של חאלד ב־1982.

לא פעם נוצרו בין בניו של אבן סעוד מאבקי כוח. מאבקים אלה נבעו מכך שמרביתם לא היו 'אחים מלאים' – עובדה שהביאה להיווצרותם של מחנות פוליטיים שהוגדרו על פי הייחוס המשפחתי. הענף הבולט היה הענף הסדירי – קבוצה של שבעה נסיכים שנולדו לאותה אם ונחשבו לענף המשפיע ביותר באליטה המשפחתית (מקורו של הכינוי בשם השבט שאליו השתייכה אמם, ח'אצה בנת אחמד אל־סדירי). פייצל פעל ליצירת איזון בין ענפי המשפחה וחילק ביניהם את המשרות הבכירות, בכלל זה את השליטה בכוחות הביטחון. איזון זה נשמר במידת מה גם כיום, כאשר בנו של המלך סלמן, מחמד, מחזיק את תיק ההגנה, ואילו מותעב, בנו של עבדאללה, מלכה הקודם של סעודיה, מפקד על המשמר הלאומי.

ניסיונות למיסוד התהליך

בתחילת שנות התשעים החל פהד למסד לראשונה את הסדרי ירושת השלטון בערב־הסעודית. הצבת כוחות אמריקאים בשטחה ובמידת־מה גם התמיכה הסעודית בתהליך השלום הישראלי־ערבי שהחל במדריד יצרו התנגדות בממלכה מכיוון חוגים דתיים קיצוניים, שהעזו לאתגר את הלגיטימיות השלטונית של בית סעוד.⁵ התנגדות זו דחפה את בית המלוכה להקים מועצה מייעצת (נטולת סמכויות של ממש), ובפעם הראשונה גם לקבוע, בחוק, את אופן העברת השלטון בממלכה. 'חוק היסוד לממשל' מ־1992 קבע (סעיף 5) שהשלטון יוכל לעבור לבניו וגם לנכדיו של אבן סעוד.⁶

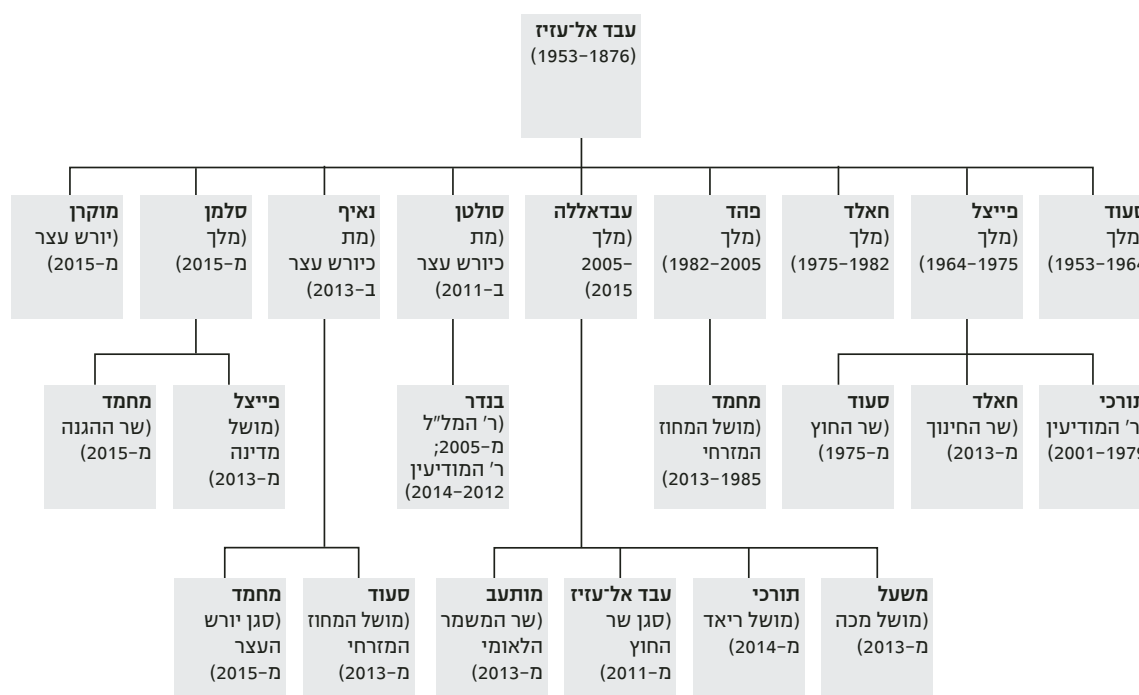
פהד קבע כי רק בניו של אבן סעוד ובניהם של בניו יכולים לכהן כמלכים וכיורשי עצר. בדרך זו הוא אפשר "על הנייר" לנסיכים מדור נכדיו של אבן סעוד לטעון לכתר. כמו כן קבע פהד כי המלך ייבחר גם על בסיס כישוריו ויכולותיו ולא רק בהתאם לגילו.⁷ פהד אומנם מיסד בחוק את העקרונות הבסיסיים, אולם לא הגדיר הנחיות מפורשות או קריטריונים ברורים לגבי המועמד הכשיר ביותר, והותיר למעשה את בחירת יורש העצר כסוגיה המוכרעת על ידי המלך ובמסגרת הקונצנזוס המשפחתי. בטווח הארוך, הממלכה אינה יכולה להתחמק מתרגום החוק למעשה, גם אם העברת השלטון עלולה להיות מסובכת יותר כאשר הכתר יועבר לדור הנכדים: איזון בין האינטרסים של ענפי המשפחה השונים צפוי להיות משימה עדינה ומורכבת הרבה יותר, ולו בשל הצורך להביא בחשבון שאיפות ואינטרסים של נסיכים רבים יותר, שכלל לא בטוח שסבלנותם תעמוד להם.⁸

בריאותו המתדרדרת של המלך פהד, שסבל מאירוע מוחי ב־1995, הביאה להעברת סמכויות השלטון לידיו של עבדאללה. על אף שמצבו הבריאותי של פהד לא אפשר לו לנהל בפועל את ענייני הממלכה, היריבות בין עבדאללה למחנה

הסדרי מנעה ממנו לקבל את נאמנותם של הנסיכים ולזכות במינוי הרשמי כמלך עד מותו של פהד ב־2005.⁹ כהונתו הרשמית של עבדאללה עמדה אף היא בסימן המתיחות בינו לבין הסדירים כאשר עבדאללה, בניגוד לנהוג במשפחת המלוכה, נמנע ממינוי יורש עצר שני עד 2009 – אז מונה נאיף לתפקיד הסגן השני לראש הממשלה בעקבות מצבו הבריאותי הרופף של סולטן, ומתוך החשש מהיווצרות ואקום שלטוני.¹⁰

עבדאללה המשיך למסד את הסדרי הירושה והקים את מועצת הנאמנות (Allegiance Council). גוף זה שהקמתו הוכרזה ב־2006 מונה 34 נסיכים מבין בניו ונכדיו של אבן סעוד, והוא מיועד לסייע למלך הבא בבחירת יורש העצר ולהסדיר את תהליכי העברת השלטון. ניתן לראות בהקמתה של המועצה ניסיון מצדו של עבדאללה להגביל את כוחם של הסדירים, אשר למרות שהם מחזיקים במספר תפקידי מפתח בממלכה, במועצה חלקם זהה לחלקם של יתר הנציגים. למרות זאת, המועצה אינה יותר מאשר מיסוד נוהג הקיים מאז מותו של אבן סעוד, שלפיו החלטות בסוגיית הירושה מתקבלות על־ידי המלך אחרי השגת קונצנזוס בפורום המשפחתי.

עבדאללה, אף שהקים את מועצת הנאמנות, מיעט לשתף אותה בקבלת ההחלטות בנוגע לבחירת היורשים. עם הקמת המועצה הוכרז כי היא תחל לפעול לאחר מותו שלו, ולכן הוא אינו מחויב לשתף את

תרשים 1. משפחת המלוכה – ממלאי תפקידים בכירים

המועצה בעת מינוי יורשי העצר. וכך, מינויו של נאיף לתפקיד יורש עצר שני ב־2009 נעשה על ידיו, ככל הנראה ללא התייעצות עם המועצה. כאשר נאיף נפטר, שמונה חודשים בלבד לאחר מינויו כיורש עצר, הכריז עבדאללה על סלמן כיורש העצר – במהלך מהיר שנועד למנוע חיכוכים ולשדר יציבות והמשכיות – מבלי שביקש את אישור המועצה.¹¹ כאשר עבדאללה מינה את מוקרין ליורש עצר שני ב־2014 כונסה המועצה, אולם המינוי זכה לקולותיהם של רק כשלושה רבעים מחברי המועצה.¹² למרות שסלמן, מלכה הנוכחי של סעודיה, עם כניסתו לתפקיד, קידם באופן מידי את מוקרין לתפקיד יורש העצר, רבים מהנסיכים עדיין אינם רואים בו ראוי להיות מלך. עובדה זו עלולה להציב קשיים בדרכו של מוקרין לכתר, ואם ייבחר – להקשות עליו במילוי תפקידו ולהגביל את כוחו.

תפקידי מפתח בתוך הממלכה מהווים מקור נוסף לכוח פוליטי ולהשפעה. פעמים רבות בעל התפקיד הבכיר ממנה תחתיו מקורבים כסגנים וכיורשים, מה שמוביל למעין "עסק משפחתי", כפי שנהגו הסדירים כאשר מינו זה את זה, ולמעשה שלטו במשך למעלה מארבעה עשורים במשרדי הביטחון והפנים. הכוח הפוליטי שנגזר מהתפקיד יכול גם להסביר מדוע התעקש עבדאללה להחזיק בתפקידו כמפקד המשמר הלאומי, גם כאשר ייעודו היה להתמנות לסגן יורש העצר. ייתכן כי עבדאללה חשש שכאשר הנסיך פהד שהיה יורש העצר באותה עת יתמנה למלך, הוא ידיח אותו וידאג למנות במקומו את סולטן. הפיקוד על המשמר הלאומי והנאמנות שעבדאללה זכה לה מפקודיו שימשו לו משקל נגד החזית הסדירית והצבא הסדיר שהיה תחת פיקודו של סולטן.

מועצת הנאמנות טרם התמודדה עם האתגר של בחירת המלך שיוביל את הממלכה הסעודית בעידן שלאחר המלך עבדאללה – המועצה ככל הנראה כלל לא כונסה לאחר מותו. יתר על כן, המעבר לדור הנכדים מסתמן כאמור כתהליך

מורכב ובלתי־צפוי, שבו מוקדי הכוח המסורתיים דוגמת השיוך השבטי אינם מהווים מרכיב מרכזי כבעבר. לפיכך, ריבוי הנכדים והחלוקה לתת־ענפים רבים בתוך המשפחה עלולים לפגוע בעתיד ביציבות הממלכה ובעתיד בית אל־סעוד.

אתגרי הירושה

האתגר המרכזי שעמד בפני בית המלוכה הסעודי בבואו

לבחור את מלכיו העתידיים היה קשור בהזדקנות הדור הראשון של צאצאיו של אבן סעוד. המאגר הפוטנציאלי של יורשים לכתר מתוך בניו של אבן סעוד הלך והצטמצם, דבר שחייב את בית סעוד להעברת השלטון בהדרגה לדור נכדיו של אבן סעוד. 'חוק היסוד לממשל' הניח את התשתית החוקתית למעבר זה, אך

המעבר לדור הנכדים
מסתמן כתהליך מורכב
ובלתי־צפוי, שבו מוקדי
הכוח המסורתיים
אינם מהווים מרכיב
מרכזי כבעבר

באופן עקרוני בלבד. התהליך עצמו עשוי בעתיד להיות מורכב וייתכן כי ילווה במאבקי כוח מחודשים בתוך המשפחה ולו בשל ריבוי הנסיכים הרואים עצמם מועמדים ראויים.

מה שמעצים את אי־הוודאות הוא העובדה שהתהליך חסר שקיפות. ההכרעות מתקבלות בפורום המשפחתי המצומצם וההודעה מטעם בית המלוכה מתקבלת רק לאחר שהפור כבר נפל. ניתוח המצב וההערכות לגבי יורשים פוטנציאליים מתבצעים לפיכך בעיקר על פי המידע המועט הדולף מתוך הדיונים הפנימיים, ועל פי סקירה של מועמדים הנמצאים בתפקידי מפתח. כמו כן, הניתוחים מביאים בחשבון גם נתונים נוספים הנחשבים לבעלי משקל בנוגע למועמדים השונים כגון ייחוס משפחתי, מצב בריאותי, תמיכה בקרב הנסיכים, מוצאה של האם וקרבה למלך. בעבר, היכולת להגיע לקונצנזוס במסגרת פורום משפחתי מצומצם, המונה כמה עשרות נסיכים, הייתה המפתח לשמירה על יציבות השלטון בערב־הסעודית. מספר הנכדים של אבן סעוד, לעומת זאת, מוערך כעת במאות.

על אף מורכבותה של שאלת הירושה, לא ניתן לטעון כי ההנהגה הסעודית מגיעה לצומת היסטורי זה במצב שהיא כלל אינה מוכנה. ההכנות להעברת השלטון לדור

הבא החלו כבר לפני יותר משני עשורים כאשר נחקק 'חוק היסוד לממשל'. עובדה זו מצביעה על מודעותו של בית המלוכה לגודל האתגר שמעבר זה, שהחל בפועל בשנים האחרונות, עשוי להוות. מעבר למינוי מחמד בן נאיף לתפקיד יורש עצר בהמתנה בינואר 2015, בית המלוכה קידם שורה של נסיכים מדור הנכדים של אבן סעוד לתפקידים של שרים ומושלי מחוזות מרכזיים בממלכה. בין המינויים הבולטים ניתן לציין את מינויו של בן המלך, מחמד, לתפקיד שר ההגנה ב־2015, וכן את קידומו של מותעב, בנו של עבדאללה המנוח, בפעם הראשונה למעמד הבכיר של שר המשמר הלאומי ב־2013.¹³

ככל שמתרבים בני דור הנכדים שמכהנים בתפקידים בכירים, מתרבים מוקדי הכוח הפוליטי בממלכה. כל מושל מחוז או שר מחזיק בסמכויות נרחבות בתחומו ומהווה "מחנה פוליטי"

ככל שמתרבים בני דור הנכדים שמכהנים בתפקידים בכירים, מתרבים מוקדי הכוח הפוליטי בממלכה, כאשר כל מושל מחוז או שר מחזיק בסמכויות נרחבות בתחומו ובעצם מהווה "מחנה פוליטי" בפני עצמו. התפתחויות אלו עשויות להגביר את התחרות על המינויים והתפקידים השונים בכל רובדי המערכת הפוליטית בערב־הסעודית, ולא רק את התחרות על הכתר. עם זאת, חשוב לזכור כי אף על פי שמספר נכדיו של אבן סעוד רב, מעטים מהם הם בעלי הניסיון והמעמד המתאימים להיחשב כיורשים פוטנציאליים.

מתחילת הטלטלה האזורית ערך עבדאללה המנוח שורה של מינויים בשל חששו מהשלכותיה.¹⁴ בנוסף לקידום בנו מותעב לתפקיד שר, עבדאללה מינה את

בנו השלישי עבד אל-עזיז לסגנו של שר החוץ, סעוד אל-פייצל. אל-פייצל, המשמש שר חוץ מ-1975, סובל גם הוא מבריאות לקויה, והערכה היא כי עבד אל-עזיז יתפוס את מקומו בלכתו. בנו, משעל, מונה למושל המחוז החשוב ביותר לאסלאם והשני בחשיבותו בממלכה – מכה. בנו השביעי, תורכי, טייס קרב בהכשרתו, מונה ב-2014 למושל הבירה ריאד. דפוס זה של מינוי מקורבים נהוג בממלכה. המלכים מינו את בניהם ברגע שעלו לשלטון, כפי שעשה פייצל שדאג למנות את בנו סעד, תורכי וחאלד לתפקידי מפתח, והדבר הביא לכך שמעמד הגבוה נשמר גם כיום. גם בניהם של סולטן, נאיף וסלמן הגיעו לתפקידים בכירים בזכות מעמד אבותיהם. ניתן לראות במינויו אלו של עבדאללה ניסיון להעמיד לרשות משפחת המלוכה מועמדים ראויים ומנוסים, שיוכלו בבוא העת למלא את החלל שמותירים בניו המזדקנים של אבן סעוד, אך בעיקר רצון להעניק לבניו יתרון במאבק על הירושה העתידית לאחר מותו.

סיכום

במארס 2014 מונה בנו הצעיר ביותר של אבן סעוד שנותר בחיים, הנסיך מוקרין, לתפקיד יורש העצר השני ובינואר 2015, לאחר מותו של עבדאללה, קודם מוקרין לתפקיד יורש העצר של סלמן. מוקרין, שעקב מוצאה של אמו (תימן) והיותה שפחה נחשב בתחילה כבעל סיכויים נמוכים לרשת את הכתר, הוא בנו ה-35 של מייסד הממלכה אבן סעוד (מקובל לחשוב כי נולד ב-1945).¹⁵ מינויו של מוקרין, דוחה את העברת ההנהגה בממלכה לידי דור הנכדים של אבן סעוד, ומסמל העדפה של המשכיות ויציבות על פני קדמה ושינוי. מוקרין, היה אמנם מושל מחוז מדינה וראש המודיעין, אך דרכו לכתר רצופה מכשולים: הוא זוכה להתנגדות של רבים מאחיו למחצה, בעיקר בשל מוצא אמו. אם יצליח להתגבר על האופוזיציה מבית, הודות לגילו הצעיר יחסית ובריאותו התקינה, יוכל מוקרין גם למלוך שנים רבות.

מינוי סלמן למלך לאחר עבדאללה עבר באופן חלק. אולם, המלך בן ה-80, שלקח על עצמו בהדרגה את הניהול השוטף בממלכה עוד לפני מות עבדאללה, מתפקד באופן חלקי בלבד. הוא עבר שבץ מוחי וסובל ככל הנראה משיטיון. בשל כך צפויה להיות תקופת מלכותו של סלמן הקצרה ביותר עד כה מבין מלכי אל-סעוד.

לכתו של עבדאללה מסיימת פרק מרכזי בהיסטוריה

של ערב הסעודית. עבדאללה מלך מ-2005 אך היה שליט בפועל ב-20 השנים האחרונות מאז שאחיו, פהד, עבר אירוע מוחי והתקשה לתפקד. עבדאללה קידם רפורמות לא מעטות (במונחים סעודים), בעיקר בתחום מעמד הנשים. יוזכר, שעל שמו גם קרויה 'יוזמת השלום הערבית', שמציעה לישראל (בתמורה לויתורים)

עבדאללה, יותר מקודמיו, התיר לקיים יחסים מסוימים עם ישראל, כל עוד הם נשמרים בחשאי

"יחסים נורמאליים" עם העולם הערבי והמוסלמי. לא ברור עד כמה היוזמה היא תכתיב לישראל או בסיס למשא ומתן, ועד כמה העולם הערבי, במצבו הנוכחי, יוכל לעמוד מאחוריה. אולם, עבדאללה, יותר מקודמיו, אף התיר לקיים יחסים מסוימים, כל עוד הם נשמרים בחשאי, עם ישראל. עבדאללה גם השכיל לנתב את הממלכה בים המהפכות והזעזועים הפוקדים את העולם הערבי בשנים האחרונות. העולם הערבי נמצא באחת משעותיו הקשות ביותר וליציבות הפוליטית בערב הסעודית השלכות כלל ערביות.

לזהות המלך חשיבות רבה משום שהמדיניות הסעודית הייתה קשורה בעבר באופן הדוק לאופיו, לסגנון שלטונו ולדעותיו של המלך. למרות שהחלטות מתקבלות בדרך כלל תוך התייעצות ושאיפה להסכמה בין נושאי התפקידים הבכירים במשפחת המלוכה, המלך הוא הפוסק האחרון ולכן זהותו חשובה לקביעת מדיניותה של ערב־הסעודית. קשה להעריך כיצד תראה תקופת שלטונו שך סלמן כמלך משום שזו נוטה להתעצב, מטבע הדברים, לאחר הכניסה לתפקיד (על משקל "דברים שרואים מכאן – לא רואים משם"). ככלל, ניתן לומר כי אין מחלוקות מהותיות בין נושאי המשרות הבכירות בממלכה באשר לסוגיות של ביטחון לאומי. בכל האמור למדיניות חוץ סביר כי סלמן ימשיך במדיניות קודמו: יבקש לשפר את היחסים החשובים ביותר של הממלכה – עם ארצות־הברית – ויפעל בניסיון למנוע מאיראן את ביסוס מעמדה באזור. עם זאת, עבדאללה נחשב רפורמטור במונחים סעודיים, ולכן להסתלקותו תיתכן השפעה שלילית על הרפורמות ההדרגתיות שהחל ליישם בתחום החברתי והפוליטי.

דאגתה העיקרית של משפחת המלוכה הסעודית, היא הותרת השלטון בידה. המעבר הדורי שמתרחש לנגד עינינו, עם מינוי מחמד בן נאיף ליורש עצר בהמתנה,

מוכיח כי משפחת אל־סעוד מוודאת שכך יהיה. אולם, תהליך המעבר "לדור הבא" (מונח מטעה כשלעצמו, מכיוון שרבים מנסיכים אלה הם בגיל מתקדם) והשפעתו על היציבות השלטונית בערב־הסעודית תלויה במידה ניכרת ביכולתה של 'מועצת הנאמנות' לתפקד כגוף המעניק לגיטימציה שלטונית וכגורם מגשר במקרה של מחלוקות ומאבקי כוח בין ענפי המשפחה והנסיכים השונים. המועצה טרם נאלצה לעמוד במבחן משמעותי, אולם, עצם קיומו של פורום משפחתי מוסכם כגון זה עשוי לתרום ליציבות המונרכיה הסעודית בתקופת מעבר קריטית. לבסוף,

יכולותיו הפוליטיות של סלמן כמתווך וכמגשר יעמדו למבחן ויהוו גורם מכריע בניהול התהליך המורכב – לא פחות מהשאלה אם בני הדור הבא יצליחו לשמור

עבדאללה נחשב
רפורמטור במונחים
סעודיים, ולכן
להסתלקותו תיתכן
השפעה שלילית על
הרפורמות ההדרגתיות
שהחל ליישם בתחום
החברתי והפוליטי

על המסורת הסעודית, שלפיה הרציפות השלטונית ויציבות הממלכה הן האינטרס העליון.

הערות

- 1 מייקל הרב, "הכול נשאר במשפחה: אבסולוטיזם, מהפכה ודמוקרטיה במלוכות המזרח התיכון" (תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה: 2007), עמ' 88.
- 2 Simon Henderson, "After King Abdullah: Succession in Saudi Arabia", The Washington Institute, Policy Focus, No. 96, August 2009, pp. 3-4.
- 3 עוזי רבי, סעודיה: ממלכת נפט במבוכי הדת והפוליטיקה (תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה: 2007), ע"ע 52-54.
- 4 Nabil Mouline, "Power and Generational Transition in Saudi Arabia", Critique Internationale, No. 46, April 2010, pp. 8-9.
- 5 יהושע טייטלבוים, מדינה נאבכת על נפשה: האופוזיציה האסלאמית בערב הסעודית, (מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה, 2005), עמ' 29-37.
- 6 "The Basic Law of Governance", March 1992, Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C., http://www.saudiembassy.net/about/country-information/laws/The_Basic_Law_Of_Governance.aspx
- 7 Joseph A. Kechichian, Legal and Political Reforms in Saudi Arabia (New York: Routledge, 2013) p. 134.
- 8 Yoel Guzansky, The Arab Gulf States and Reform in the Middle East: Between Iran and the Arab Spring (New York: Palgrave, 2015), pp. 119-122.
- 9 Henderson, After King Abdullah, p. 8.
- 10 Abeer Allam, "Prince Naif appointed deputy Saudi PM", Financial Times, March 27, 2009.
- 11 Nathaniel Kern, Matthew M. Reed, "The Crown Prince and the Allegiance Council", Middle East Policy Council: Foreign Reports Bulletin, June 21, 2012.
- 12 Abdullah Al-Qtaibi, "Deputy Crown Prince Muqrin and Saudi State Stability", Asharq Al-Awsat, 29 March, 2014.
- 13 Bruce Riedel, "Saudi Arabia's Quiet Transition", Al-Monitor, June 5, 2013.
- 14 Bruce Riedel, "Saudi King's Sons well Placed for Transition", Al-Monitor, May 30, 2014.
- 15 Robert Lacey, The Kingdom (Hutchinson & co., :1943 כי נולד ב-1943, U.K., 1982), p. 529.